

СТАТИСТИКА НА ДОХОДИТЕ И УСЛОВИЯТА НА ЖИВОТ (EU-SILC)

Методология

ЦЕЛ И ЗАДАЧИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

С Регламент (ЕС) 2019/1700 на Европейския парламент и на Съвета се определя обща рамка за европейската статистика за лицата и домакинствата, основана на индивидуални данни, събрани чрез извадки. Проучването за доходите и условията на живот (SILC), е част от изследванията включени в регламента и се отнася до събирането на съпоставима и актуална информация за моментното състояние и динамиката на доходите, както и за нивото и структурата на бедността и социалното изключване на национално и европейско ниво.

В методологията на изследването са включени следните социални области:

- **Основни демографски и др. характеристики на домакинството и неговите членове:** брой членове, данни за всеки член на домакинството (възраст, пол, образование, семейно положение, икономически статус, източници на средства за съществуване др.).
- **Монетарни показатели за жизненото равнище и социалното разслоение на населението:** данни за **доходите от различни източници** (от труд, от социални трансфери и т.н.)
- **Немонетарни показатели за жизненото равнище:** основни данни за жилищните условия (тип и обзаведеност на жилището и т.н.); проблеми свързани с жилището и квартала (населеното място); достъп до образование; здравен статус и достъп до здравно обслужване;
- **Икономическа активност, заетост и безработица на лицата на 16 и повече години** (статус в заетостта, сигурност на работното място, продължително безработни и т.н.)
- **Социалните услуги и програми и участието на домакинството или негови членове в тях**

ЦЕЛЕВА СЪВКУПНОСТ

Целевата съвкупност в изследването (EU-SILC) са всички **обикновени** домакинства и техните членове, живеещи на територията на страната в момента на наблюдение. Лицата живеещи в колективни домакинства и в институции са изключени като цяло от целевата съвкупност.

ИЗВАДКА

Размерът на извадката за 2024 г. включва 9722 домакинства от 6 ротационни групи от всички области на страната. Освен домакинството, попаднало в извадката, обект на наблюдение са и всички негови членове на 16 и повече години. Домакинствата участват в наблюдението 6 последователни години. Всяка година 1 ротационна група отпада от

наблюдението и се заменя с друга. Този ротационен модел на извадка осигурява два типа данни:

- Моментни (данни от текущата година на наблюдение)
- Лонгитудинални (данни за домакинствата участвали в поне две последователни години).

Ротационен модел на изследването:

2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
7=3	8=4	9=1	9=1	9=5	10=2	11=3	12=4	13=1	14=6	15=5	16=2	17=3
8=4	9=1	10=2	10=2	10=2	11=3	12=4	13=1	14=6	15=5	16=2	17=3	18=4
9=1	10=2	11=3	11=3	11=3	12=4	13=1	14=6	15=5	16=2	17=3	18=4	19=1
10=2	11=3	12=4	12=4	12=4	13=1	14=6	15=5	16=2	17=3	18=5	19=1	20=6
	11=3	12=4	13=1	13=1	14=6	15=5	16=2	17=3	18=4	19=1	20=6	21=7
		12=4	13=1	14=6	15=5	16=2	17=3	18=4	19=1	20=6	21=7	22=2
			13=1	14=6	15=5	16=2	17=3	18=4	19=1	20=6	21=7	
				14=6	15=5	16=2	17=3	18=4	19=1	20=6	21=7	
					15=5	16=2	17=3	18=4	19=1	20=6	21=7	
						16=2	17=3	18=4	19=1	20=6	21=7	
							17=3	18=4	19=1	20=6	21=7	
								18=4	19=1	20=6	21=7	
									19=1	20=6	21=7	
										20=6	21=7	
											21=7	
												22=2
Лонгитудинален компонент												

ЕДИНИЦИ НА НАБЛЮДЕНИЕ

Единици на наблюдение са домакинствата и техните членове.

Домакинство са две или повече лица, които живеят на един адрес (в жилище или част от жилище), имат общ бюджет и се хранят заедно.

Домакинство е и едно лице което живее в самостоятелно жилище, стая или част от нея към дадено жилище и има самостоятелен бюджет по отношение на разходите за хранене и разходите за задоволяване на други потребности.

Общ бюджет има тогава, когато един или повече от живеещите заедно лица имат общи разходи /макар и не всички/, хранят се заедно и поделят разходите за издръжка на деца и лица без доходи.

Членове на домакинството са всички лица, които обичайно живеят в домакинството.

Особени случаи:

1. За членове на домакинството се считат и лицата, които живеят извън семейното си жилище за продължителен период от време с цел работа, независимо дали тя се извършва на друго място в страната или в чужбина, и които считат семейното си

- жилище за свое обичайно местопребиваване, ако допринасят значително за дохода на домакинството и не са обичайни жители на друго обикновено домакинство.
2. Когато едно лице живее в повече от едно жилище, за обичайно място на пребиваване се приема жилището, в което лицето прекарва по-голямата част от годината, независимо дали се намира на друго място в страната или в чужбина.
 3. Всички лица, които обикновено пребивават в жилището, независимо от това дали са свързани или не с други членове на домакинството, трябва да се считат за членове на многочленно домакинство, ако споделят доходите или разходите на домакинството с други членове на домакинството. Съквартиранти, които обитават жилището и споделят само разходите, свързани с жилището, но не споделят доходите на домакинството, не трябва да се считат за част от многочленно домакинство, обитаващо това жилище, дори ако споделят някои други спомагателни домакински разходи.
 4. Когато не е възможно да се установи дали са изпълнени критериите за едночленни или многочленни домакинства, трябва да се вземат под внимание възгледите на интервюирания за неговото или нейното положение по отношение на останалите членове на домакинството.

Обичайно местоживеене

Определението за обичайно местоживеене, свързано с определението за домакинство и членове на домакинството, както е описано по-горе, следва разширено определение, което се прилага от всички социални изследвания в домакинствата на Евростат.

Обичайното местопребиваване е място, където дадено лице обикновено прекарва ежедневието си период на почивка, независимо от временните отсъствия с цел отдых, ваканции, посещения при приятели и роднини, бизнес, медицинско лечение или религиозно поклонение.

Следните лица се считат за обичайни жители на определен географски район:

- тези, които са живели на обичайното си местопребиваване за непрекъснат период от най-малко 12 месеца преди референтната дата (както е определено за конкретно събиране на данни); или
- тези, които са пристигнали в обичайното си място на пребиваване през 12-те месеца преди референтната дата (както е определено за конкретно събиране на данни) с намерението да останат там най-малко 1 година.

Едно лице се счита за обичайно пребиваващ член на домакинството, ако прекарва по-голямата част от ежедневието си нощна почивка там, оценено през последните 12 месеца.

Лицата, които създават нови домакинства или се присъединяват към съществуващи домакинства, обикновено се считат за членове на новото им местоположение; по подобен начин тези, които напускат домакинството и се местят да живеят другаде, вече няма да се считат за членове на първоначалното домакинство. Гореспоменатите критерии за „последните 12 месеца“ ще бъдат заменени от намерението да остане за период от 12 месеца или повече на новото място на пребиваване.

При прилагането на статистическата концепция за обичайно местоживеене специалните случаи трябва да се третират, както следва:

- Когато дадено лице живее в повече от едно жилище през годината, мястото на пребиваване, където прекарва по-голямата част от годината, се приема за обичайно местоживеене, независимо дали се намира другаде в страната или в чужбина. Човек, който работи извън семейния дом през седмицата и който обикновено се връща в него през почивните дни, трябва да смята семейния дом за свое обичайно местоживеене, независимо дали местоработата му е другаде в страната или в чужбина.
- Учениците от начален и прогимназиален етап, които са далеч от семейното жилище по време на учебния срок, трябва да считат семейното си жилище за свое обичайно място на пребиваване, независимо дали следват образованието си другаде в страната или в чужбина.
- Лицата, които живеят извън семейното си жилище за продължителен период от време с цел работа, независимо дали тя се извършва на друго място в страната или в чужбина, трябва да считат семейното си жилище за свое обичайно местоживеене, ако допринасят значително за доходите на домакинството и не са обичайни жители на друго обикновено домакинство.
- Студенти от висшето образование, които са далеч от семейния дом, докато са в колеж или университет, независимо дали той се намира другаде в страната или в чужбина, трябва да считат семейния си дом за свое обичайно място на пребиваване, ако се възползват от доходите на домакинството и не са обичайни жители на друго обикновено домакинство.
- В случай на дете на издръжка, редуващо се на две места на пребиваване, където детето прекарва еднакво време и с двамата законни настойници или родители, мястото, където детето е намерено към референтната дата (както е определено за конкретно събиране на данни) трябва да се счита за тяхно обичайно местожителство. Обичайното място на пребиваване трябва да бъде мястото на пребиваване на законния настойник или родителя, който получава детски надбавки или който допринася повече за разходите, свързани с детето. Ако нито едно от горните не е приложимо, мястото, където детето е намерено на референтната дата (както е определено за конкретно събиране на данни), трябва да се счита за обичайното му местожителство.

Допълнителни дефиниции на домакинства и техните членове, използвани в изследването:

➤ Извадкови домакинства:

Това са домакинствата първоначално избрани за участие в наблюдението.

➤ "Производни" домакинства

Новообразувани домакинства, в които е отишло да живее извадково лице.

➤ Извадкови лица

Всички лица, членове на извадкови домакинства, първоначално избрани за участие в наблюдението

➤ Съжители

Всички лица, които не са извадкови

- Нови членове дошли от друго домакинство, непопаднало в извадката;
- Новородени

- Лица, които не са били записани като членове на домакинството при предходното наблюдение, но са живели в домакинството най-малко 3 месеца през предходната година и към момента на наблюдението не са членове на домакинството.

Няма категория "съжител" в извадковите домакинства от всяка новоизбрана ротационна група.

➤ **„Обединено домакинство”**

Когато две или повече извадкови лица от различни извадкови домакинства формират ново домакинство

ПРАВИЛА ЗА ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА ИЗВАДКОВИ И ПРОИЗВОДНИ ДОМАКИНСТВА И ЛИЦА

Извадково домакинство	Правила за проследяване
• Анкетирано при предходното наблюдение домакинство, чиито статус в текущото наблюдение е:	
Цялото домакинство или част от него живее на стария си адрес	Трябва да бъде наблюдавано
Цялото домакинство е отишло на нов адрес в страната	Трябва да бъде проследено и наблюдавано на новия адрес
<i>Цялото домакинство е отишло в колективно домакинство</i>	<i>Отпада от наблюдението</i>
<i>Цялото домакинство е отишло да живее в чужбина</i>	<i>Отпада от наблюдението</i>
<i>Цялото домакинство е починало</i>	<i>Отпада от наблюдението</i>
<i>Няма информация какво се е случило с домакинството</i>	<i>Отпада от наблюдението</i>
<i>Невъзможен достъп до домакинството</i>	<i>Отпада от наблюдението</i>
• Неанкетирано при предходното наблюдение домакинство, поради това че:	
<i>Цялото домакинство е отсъствало</i>	<i>Отпада от наблюдението</i>
<i>Домакинството е отказало да участва в наблюдението</i>	<i>Отпада от наблюдението</i>
<i>Адресът не съществува; жилището е било необитавано или се е използвало за нежилищни цели</i>	<i>Отпада от наблюдението</i>
• „Производно” домакинство от предходни наблюдения	Трябва да бъде проследено и наблюдавано
Извадково лице от предходното наблюдение, което:	
• е отишло да живее в друго обикновено домакинство на територията на страната	Трябва да бъде проследено и наблюдавано в новото му домакинство
• временно отсъства, но все още е член на домакинството	Наблюдава се в домакинството, от което временно отсъства
• е отишло да живее в колективно домакинство или в чужбина	<i>Отпада от наблюдението</i>
Съжител, които са се преместили:	
• в друго домакинство, в което има извадково лице	Трябва да бъде проследено и наблюдавано
• в друго домакинство без извадкови лица	<i>Отпада от наблюдението</i>

ПЕРИОДИ НА НАБЛЮДЕНИЕ

Период на наблюдение е периода от време, за който се отнася информацията.

Изследването на доходите и условията на живот (EU-SILC) използва следните периоди за отделните променливи, включени в наблюдението:

- Постоянен;
- Текущ;
- Отчетен период на дохода
Отчетният период на дохода е предходната календарна година ;
- Трудов живот: период от време между времето, когато лицето е започнало неговата/ нейната трудова дейност до момента на провеждане на интервюто;
- Наблюдаваният период за въпросите, свързани с „грижа за дете до 12 години“ е **типична (обикновена) седмица** между януари и юни през годината на изследването. „Типичната седмица“ трябва да бъде разбрана като една, която е представителен период като цяло;
- Други периоди, свързани с данните за текущата икономическа активност, заетост и безработица на лицата на 16 и повече години:
 - **последната седмица** - отнася се за период „от понеделник до неделя“ на седмицата преди датата на интервюто.
 - **последните 4 седмици** - отнася се за 4 предходни седмици, завършващи със последната седмица.
 - **последните 12 месеца**.

ПОПЪЛВАНЕ НА РЕГИСТРИТЕ ЗА ДОМАКИНСТВОТО

С **регистрите на домакинството** се събират данни за:

- Промените настъпили в домакинствата от предишното наблюдение (**Регистър 1**).
- Размера на домакинството и основни демографски и др. характеристики на неговите членове към момента на наблюдението (**Регистър 2**).

За всяко лице от домакинството данните в регистрите се попълват на отделен ред.

В **Регистър 1** анкетьорът трябва:

- **Да установи какви промени са настъпили в състава на наблюдаваните извадкови и производни домакинства.**
- **Да опише състава на новите домакинства (домакинствата от новата ротационна група).**

Всяко извадково лице участва в наблюденията с уникалния си номер RB030, който е получил при първото му включване в наблюдението (като извадково лице или съжител). Персоналният идентификационен номер (RB030) на всеки член на домакинството е деветцифрен, неизменящ се. Той се образува от номера на домакинството в националната извадка /петцифрен/, тип домакинство (извадково или производно) и “№ по ред” на лицето /двучифрен/.

Персоналният идентификационен номер (RB030) е последователен и не съдържа никаква друга информация, която да е в противоречие с правилата за конфиденциалност.

Пример: Номер на домакинството в националната извадка – 12345

Тип домакинство..... 00

(или 01 или 02и т.н. в зависимост от това колко домакинства са се образували от предишното наблюдение до сегашното от първоначалното извадково домакинство)

Пореден номер на лицето в Регистър1..... 01

Персонален номер на лицето..... RB030 12345 00 01

В Регистър 1 на всяко лице се дава номер и се попълват въпроси за пол, дата на раждане, възраст към момента на интервюто и въпроси свързани със статуса на лицето – лице от извадката или съжител.

За лицата, които са наблюдавани при предишното наблюдение, но са напуснали домакинството и са отишли в друго домакинство в страната, се записват новите им адреси и се анкетира на новия адрес.

В Регистър 2 се попълват данните само за настоящите членове на домакинството.

След установяване **броя на членовете на домакинството към момента на наблюдението** се пренасят имената и персоналните номера на лицата от Регистър 1 и продължава с попълването на данните в Регистър 2 за всяко лице от домакинството като се провежда интервю със самото лице или с респондента за домакинството, ако лицето отсъства.

При определяне отношението към главата на домакинството се прилага следната дефиниция:

Глава на домакинство е лицето, което дава основните средства за съществуване и/или е признат/а за такъв от другите членове на домакинството.

Останалите членове на домакинството се подреждат според отношението им към главата на домакинството в следния ред: съпруг/а , син/дъщеря, зет/снаха, майка/баща и т. н. От 2020 г. настъпва промяна при записване отношенията между лицата в домакинството, в съответствие с новите изисквания на Евростат. Матрицата има следния вид:

RB030	Name	RP1	RP2	RP3	RP4	RP5	RP6	RP7	RP8
Персонален номер	Име, презиме, фамилия	Отношение към:							
		Лице1	Лице2	Лице3	Лице4	Лице5	Лице6	Лице7	Лице8
123450001									
123450002									
123450003									
123450004									

Използват се следните кодове:

11 Съпруг/съпруга

12 Партньор/ка (съжителство без брак)

20 Син/дъщеря

22 Доведен син/дъщеря

30 Зет/снаха

- 40 Внук/правнук
- 51 Родител по рождение
- 52 Доведен родител
- 60 Родител на съпруг(а) /партньор(ка)
- 70 Дядо/баба
- 81 Брат/сестра по рождение
- 82 Доведен брат/сестра
- 90 Друго родствено лице
- 95 Друго неродствено лице

Юридическото семейно положение обхваща следните категории:

- **Неженен (неомъжена)** - лица, които никога не са встъпвали в юридически оформен брак.
- **Женен (омъжена)** - лицата, които се намират в законно оформен юридически брак, регистриран съгласно съществуващите закони в страната. (Отговорът е валиден и за лицата, които са сключили преди 12 май 1945 г. само църковен брак).
- **Разведен (разведена)** - лицата, получили официален съдебен развод със съдебно решение.
- **Вдовец (вдовица)** - лицата, които са овдовели след последния си юридически оформен брак (ако лицето има повече от един юридически брак).

Фактическото семейно положение се определя от брачното положение на лицето, независимо дали то е оформено юридически или не. Фактическото семейно положение може да се различава от юридическото. Фактическите партньори, трябва да живеят в едно и също домакинство.

Етническата група представлява общност от лица, родствени по произход и език и близки по бит и култура. Анкетиранията лица сами определят етническата си група. Отговорът на този въпрос е доброволен, т.е. ако лицето не желае да посочи към коя етническа група принадлежи се отбелязва отговор „Не желае да отговори“.

Анкетаторът отбелязва декларирания от лицето отговор. Възможен е само един отговор. В случаите, когато за етническата група на лицето няма изписан отговор, се записва ясно и четливо в позиция „Друга.....“ декларираната от анкетиранията лице етническа група.

Дадена е възможност да се отбележи и отговор „**Не се самоопределям**“, ако лицето не може да определи своята етническа група.

Етническата група на децата се определя от родителите. Ако родителите имат различна етническа принадлежност, за децата се регистрира отговорът, който родителите определят по взаимно съгласие.

За всеки член на домакинството се попълват персоналните номера на съпруга/та и неговите родители, като се спазват следните правила:

- **Персоналният номер на съпруга/та (или партньора/ката, ако са в съжителство без брак)** се попълва за всички семейни лица или партньори на 16 и повече години. Ако съпругът/съпругата не живее с домакинството, последните две цифри на

персоналния номер са **99!** Във всички останали случаи се взема номера от кол. **RB030**

- **Персонален номер на бащата и на майката** (вкл. на втори баща и майка). Ако родителите не са членове на домакинството или вече са починали, в съответната колона се попълва персонален номер **XXXXX XX 99 !** Във всички останали случаи се взема номера от кол. **RB030**.

С новия регламент се изисква информация за държава, в която е роден бащата на лицето (**PB230**) и държава, в която е родена майката на лицето (**PB240**). Записва се името на държавата.

Регистър 2 съдържа въпроси свързани с фактическата и потенциалната образователна активност на членовете на домакинството: завършена най-висока степен на образование и кога, учащо ли е лицето в момента на интервюто и за каква образователна степен се обучава.

Участието на лицето в образователна програма в момента на интервюто се отнася до придобиването на по-висока степен на образование или професионална квалификация **в рамките на образователната система** - обучение в училища, колежи, университети и други образователни институции, което води до придобиване на признати дипломи, сертификати и др. от националните институции.

- За лицата, които са започнали дадена програма на обучение, но в момента не участват поради почивка между семестрите или ваканция, но които възнамеряват да продължат да се обучават се записват като учащи в момента на интервюто.
- За децата на възраст от 3 до 7 годишна възраст, които посещават детска градина или подготвителен клас също се записват като учащи.

За всички **деца на възраст от 0 до 12 навършени години** се попълват въпроси свързани с участието на детето в различни форми на училищни и извънучилищни занимания. Посочва се колко часа от една **типична седмица**, всяко дете живеещо в домакинството прекарва в заведение за деца, в училище (присъствено или онлайн обучение), занималня, център за работа с деца или за него се грижат в къщи платена детегледачка/ бавачка или друг член на домакинството, но не родител.

"Типичната седмица" е една седмица от януари до юни, която е представителен период като цяло. Часовете се закръглят към най-близкия час.

"Дневен център" е комплекс от социални услуги, които създават условия за цялостно обслужване на потребителите през деня или седмично, свързани с предоставяне на храна, задоволяване на ежедневните, здравните, образователните и рехабилитационните потребности, както и на потребностите от организация на свободното време и личните контакти.

"Център за социална рехабилитация и интеграция" е комплекс от социални услуги, свързани с извършване на рехабилитация, социално правни консултации, образователно и професионално обучение и ориентиране, изготвяне и осъществяване на индивидуални програми за социално включване.

"Център за работа с деца на улицата" е комплекс от социални услуги, свързани с превенция на попадането на деца на улицата и отпадане от училище, социална рехабилитация и интеграция на деца, живеещи трайно или частично на улицата, чрез индивидуална работа

с детето и неговото семейство, семейно консултиране и подкрепа, медицински и санитарно- хигиенни услуги, ограмотяване на децата, обучение в родителски умения.

"Дневен център за деца с увреждания" предлага комплекс от социални услуги за цялостно обслужване на децата през деня, които са свързани с предоставянето на храна, задоволяване на ежедневните, здравните, рехабилитационни потребности, организация на свободното време и личните контакти.

ИНСТРУМЕНТАРИУМ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА НАБЛЮДЕНИЕТО

Наблюдението се провежда с два типа анкетни карти:

- Въпросник за домакинството;
- Индивидуална анкетна карта за всяко лице от домакинството на 16 и повече години

С въпросника за домакинството се събира информация за:

- Жилището и жилищни условия;
- Разходи за жилището, в което живее домакинството (изплащане на заеми и кредити за покупка на жилището, разходи за електричество, отопление, ремонт и т.н.);
- Лишения на домакинствата (притежаване на стоки за дълготрайна употреба, възможности за посрещане непредвидени разходи и т.н.);
- Доходи на ниво домакинство:
 - доходи на лицата до 16 години;
 - получени социални трансфери (социални помощи и обезщетения);
 - получени и дадени средства в пари и натура;
 - приходи от селскостопанска дейност.

С индивидуалния въпросник за всеки член на домакинството на 16 и повече години (към 31.12. на предходната година) се събират с пряко интервю данни за:

- Трудовия живот;
- Икономическата активност, заетост и безработица към момента на наблюдение;
- Информация за основната и допълнителните заетост (втора, трета работа) на работещите;
- Текущи месечни доходи от трудова дейност
- Информация за последната работа на безработните и неактивните лица;
- Брутни и нетни доходи за предходната година, получени от различни източници (трудова заетост, пенсии, обезщетения, продажба или отдаване под наем на движимо и недвижимо имущество и др.);
- Самооценка на здравето и достъп до здравеопазване.

КОНЦЕПЦИИ И ДЕФИНИЦИИ

ВЪПРОСНИК ЗА ДОМАКИНСТВОТО

В раздел "Жилище и жилищни условия" се използват следните дефиниции:

- **Жилище** - обособено и самостоятелно от гледна точка на конструкцията място, което е пригодено за живеене. Състои се от едно или няколко помещения (жилищни и спомагателни) и има един или повече самостоятелни изхода на общодостъпна част (стълбище, общ коридор, двор или направо на улицата), независимо от това дали има изградена кухня;
- **Стая** - жилищно пространство от поне 4 кв.м с височина над 2 метра.

В броя на стаите **се включват** тези, които се използват само от домакинството като:

- всекидневни, спални, трапезарии, детски стаи и др.;
- помещения, които освен като работни или офиси се използват и за други цели (като всекидневни, трапезарии, за спане и др.);
- кухня, която освен за готвене се използва и за други цели (като всекидневна, трапезария, за спане и др.);
- стаи в обитавани приземни етажи и тавански помещения с височина повече от 2 метра;
- стаи в обитавани приземни етажи и тавански помещения с височина по-ниска от 2 метра, ако са единствени помещения, в които домакинството живее.
- стаи, които се използват и от други домакинства –записва се частта, която използва домакинството.

В броя на стаите **не се включват**:

- бани, тоалетни, коридори, помощни помещения, предверия, тераси, лоджии;
- помещения, които се използват само като работни или офиси;
- кухни, ако се използват само за готвене;
- стаи в обитавани приземни етажи и тавански помещения с височина по-ниска от 2 метра, ако не са единствени помещения за домакинството.

- **Полезна площ** на жилището в кв.метри – Полезната площ на жилището включва площта на стаите за живеене, спалните, стаите за дневно престояване, трапезарии, кухните, стаите ползвани като работни кабинети и библиотеки, гостните стаи, холовете и площта на спомагателните помещения - коридори, антрета, бани, тоалетни, килери, дрешници, балкони и други спомагателни помещения.

При попълване на въпросите свързани с **притежаване или ползване на стоки за дълготрайна употреба** се спазват следните правила:

- **Приема се, че домакинството притежава съответния предмет** не само, ако е собственик на предмета, но и в случаите, когато предметът е предоставен за ползване от други лица, изплаща се в момента или е нает. Ако предметът е предоставен **САМО за работа** (напр. компютър или кола) **се приема, че домакинството не го притежава.**
- **Домакинството посочва отговор “Не може да си позволи”** в случаите, когато домакинството би желало да притежава предмета, но не може да си го позволи поради недостатъчни средства.
- **Отговор “Не, по други причини”** се посочва, когато домакинството преценява, че съответния предмет не му е нужен поради липса на интерес, възраст, грамотност и др. съображения.

Проблемите, свързани с жилището са според преценката на домакинството. Освен наличието на проблеми свързани с **течаш покрив, влажни стени, разбити дограма, под и други**, трябва да се установи дали домакинството смята, че жилището му е **тъмно, недостатъчно светло**, дали **шумът от съседите или от улицата** е проблем за него или не и т.н. Шумът от съседите включва и шум от канализация, високо говорене, блъскане на врати, шумен асансьор и др. Шумът от улицата е свързан с шум от автомобили, самолети, влакове, близко заведение, наличие на бизнес център или предприятие, и др.подобни.

Поддържането на адекватно отопление в жилището се отнася до финансовата възможност на домакинството да си позволи поддържане на нормална (според неговите желаниа) температура в жилището в зависимост от сезона.

Проблемите на околната среда и риска от криминални престъпления се отнасят за най-близката до жилището околност (квартал, село) - мястото където живее, обикновено пазарува, разхожда се, играят децата му и др., а не като проблеми изобщо за населеното място или страната. Проблемите на околната среда включват мръсен въздух, наличие на изпарения от автомобили, от предприятия, от канализацията, от замърсена река или канал, и др.

За определяне на **статуса на собственост на жилището** се прилагат следните дефиниции:

- **Домакинството е собственик**, ако **лице от домакинството** притежава документ за собственост, жилището е напълно изплатено или се изплаща в момента;
- **Наемателите** заплащат наем по свободни пазарни цени или намален наем;
- **Ползвателите без наем** живеят в предоставено безвъзмездно от други лица, предприятия/фирми или други източници жилище, но домакинството не е собственик.

Разходите, свързани с жилището се отнасят до средномесечния размер за съответния вид разход. Ако цялата сума за отопление се поема от държавата, тогава се отбелязва отговор „Разхода се поема от социалните служби“. Ако домакинството получава помощ за отопление, но тя не покрива всички разходи, тогава на реда „средномесечна сума“ се записва само частта, платена от домакинството, а размерът на помощта се записва във следващия въпрос за съответния отоплителен сезон.

- **Целева помощ за отопление**

Целевите помощи за отопление се отпускат за отоплителен сезон, който обхваща периода от 1 ноември до 31 март.

Календарната **година обхваща два отоплителни сезона**. При попълване на анкетната карта следва да се има предвид следното:

При отопление с топлоенергия целевата помощ се предоставя на съответното топлофикационно дружество. При отопление с електроенергия, с твърдо гориво и природен газ помощта се предоставя в пари на правоимащото лице или семейство. Ако лицето е заявило желание за получаване на помощ за твърдо гориво чрез търговец, отпуснатата помощ се изплаща от дирекция „Социално подпомагане“ на търговеца, а лицето получава фактурираното за цялата сума количество твърдо гориво.

В анкетната карта се записват помощите получени за съответния отоплителен сезон.

Финансовите възможности на домакинството за посрещане на разходи, свързани с жилището и за удовлетворяване на основни потребности се наблюдават с:

- **Разходи за жилището и финансовата задължнялост на домакинството и затруднения с плащането им съгласно договорените срокове (сметки, такси, заеми, кредити и задължения).**

При определяне степента на натовареност на съответните разходи върху финансовото състояние на домакинството респондентите трябва да отговарят от гледна точка на реално извършените разходи към момента на интервюто, а не от гледна точка на натрупани задължения.

Във „други заеми и кредити от банки и финансови институции“ се включват всички заеми и кредити взети за потребителски стоки и услуги (купуване на автомобил, обзавеждане, почивка, стоки с дълготрайна употреба, обучение), както и ползването на кредитни карти или закупуване на стоки с лизинг.

- **Възможностите на домакинството да си позволи едноседмична почивка извън дома, когато желае.**

Положителен отговор се посочва и при следните особени случаи:

- домакинството отсяда при роднини или приятели, без да плаща за престоя си, но може да си позволи разходи за пътуване и други, свързани с почивката;
- домакинството е взело заем или има разсрочено плащане за почивката;
- домакинството почива на вилата си;
- домакинството разполага с необходимите средства за почивка извън дома, но поради служебни и лични ангажименти не почива извън дома;

Отрицателен отговор се посочва, когато:

- домакинството не разполага с необходимите средства за почивка;
- или ако поне един член на домакинството не може да си позволи, се счита че цялото домакинство не може да си позволи едноседмична почивка извън дома;

- **Възможностите на домакинството да си позволи консумация на месо, пиле или риба или вегетарианският им еквивалент**

Отговор „Не“ се посочва когато домакинството желае да консумира, но не може да си го позволи поради липса на средства.

Отговор „Да“ се посочва и в случаите, когато домакинството ползва кредитни карти или заеми.

- **Възможностите на домакинството да посрещне със собствени средства неочаквани разходи**

„Собствени средства“ означава, че домакинството не търси помощ (заем) от банки или други лица, има достатъчно средства по сметките, може да ползва кредитни карти или овърдрафт.

- **Възможностите за “свързване на двата края” по преценка на домакинството измерени със степента на затруднение при разрешаване на финансови проблеми, според общия месечен доход, с който то разполага .**

При определянето на необходимия минимален месечен доход на домакинството, за да може да “свърже двата края” домакинството трябва да направи оценка според текущото си финансово състояние и според обичайно необходимите разходи. Разходите свързани с бизнес и/или собствено производство се изключват.

Въпросите свързани с ангажираността на домакинството със селскостопанска дейност се отнасят до:

- регистрацията на член/ членове на домакинството като земеделски производител или тютюнопроизводител;
- участието на домакинството в производството на земеделски продукти и отглеждането на селскостопански животни;
- разпределението на произведената продукция (продажби, консумация, предоставяне безвъзмездно на други лица и домакинства);
- отдаването на земя под аренда;
- направените разходи от домакинството за селскостопанска дейност.

Препоръчва се интервюто за този раздел да се проведе с член на домакинството, който най-добре е запознат с извършваната от домакинството селскостопанска дейност.

Ползваната за селскостопанска дейност земя може да бъде собствена или взета под аренда. В нея се включват и дворовете, ако се използват за производство на селскостопанска продукция. **Записва се размера само на действително обработваната земя**, а не колко декара земя изобщо притежава домакинството. Площта се записва в декари с точност един знак след десетичната точка.

При остойностяването на произведената, продадената, подарената или консумираната от домакинството селскостопанска продукция (само от собствено производство), както и на получена рента под форма на селскостопанска продукция и направените разходи за селскостопанска дейност **се използват местни пазарни цени. Сумите се записват в цели числа!**

За дадената в кооперация или под аренда на други лица земя се събират данни за размера ѝ и сумите получени от домакинството.

Отглеждането на животни, птици, пчелни семейства и др. и производството на животински продукти е включено с две цели:

- източник на доходи от продажби (на животни и животинска продукция) и
- дейност, с която се осигуряват продукти за собствена консумация.

Попълването на въпросите за оценка на стойностите от продажби, консумираната или дадена на други лица продукция е по местни пазарни цени.

ИНДИВИДУАЛЕН ВЪПРОСНИК

Икономическа активност на лицата

Всяко лице на 16 и повече години в зависимост от ежедневните си дейности в момента на интервюто **самоопределя** своя статус, при спазване на следните условия

Заето лице е:

- лице, което извършва работа срещу заплащане или друг доход поне 1 час седмично;
- самонаети лица със собствен бизнес, селскостопанска дейност или свободна професия;
- семейни работници, независимо дали получават възнаграждение за труда си;
- сезонни работници – ако имат осигурена работа и през следващия сезон;
- лицата, които временно отсъстват от работа поради бременност и раждане, редовен платен годишен отпуск или отпуск поради заболяване и получават обезщетения като осигурени лица;
- лицата, които временно отсъстват от работа поради прекъсване на производството за определено време, поради стачка или други обективни причини, но ще се върнат на работа в период от 3 месеца.

- **Наети лица**

Наети са лицата, които работят за държавен или частен работодател срещу заплата, възнаграждение, хонорар, бакшиш или друго заплащане на базата на постигнати резултати.

За наети лица се считат и:

- лицата, които временно отсъстват поради отпуск за бременност и раждане, платен годишен отпуск или отпуск за временна нетрудоспособност (заболяване), за което получават обезщетение;
- семейни работници, които получават регулярно възнаграждение за труда си;
- лица, които се обучават и получават възнаграждение за времето на обучение – платен стаж или чирак;
- свещеници, или други свещенослужители, които получават възнаграждение;
- сезонни работници, за които основната дейност е свързана със сезонна заетост.

- **Самонает**

Самонаети са лицата, които работят в свой собствен бизнес, професионална практика или земеделско стопанство с цел да реализират печалба.

Включват се и:

- членове на производителни кооперации, които получават част от продукцията, разпределят печалба или получават друг вид заплащане – дивиденди;
- неплатени семейни работници, като син, дъщеря, съпруг, съпруга, които работят в семейната фирма без формално заплащане.

За наетите и самонаетите се уточнява дали са работили на пълно или непълно работно време.

- **Безработен** – лице, което търси активно работа, желае да работи и е в състояние да започне работа.

(Не се изисква лицето да е регистрирано в бюро по труда).

- **Пенсионер**

- лице, което е прекъснало работа поради навършване на определената в закона възраст за пенсиониране;

- пенсиониран по-рано по други причини – учители, работещи I и II категория труд.

Ако лицето е прекъснало работа преди навършване на определената по закон възраст за пенсиониране по икономически причини (съкратени или прекратили бизнеса си) може да се самоопредели **като пенсионер или като безработен**;

Лицата, които получават пенсия за инвалидност, но са на възраст под законоустановената за страната възраст за пенсиониране се записват в категорията „Нетрудоспособен поради инвалидност“.

- **Друго неактивно лице**

- дете, учащ, домакиня и др.

–

Здравно състояние на лицата

Определя се от събраната информация за субективната оценка на здравното състояние и ползването на медицински услуги от лицата на 16 и повече години. Прави се обща преценка на лицето за неговото здраве, а не здравето му в момента на интервюто.

Хронично заболяване е всяко увреждане или отклонение от нормалното здравно състояние, което има постоянно проявление за продължителен период от време /повече от 6 месеца/. Това заболяване изисква постоянно, дългосрочно лекарско наблюдение и грижи, и периодични посещения при лекар.

Като продължителни и сериозни здравословни проблеми, които ограничават лицето за извършване на ежедневни дейности се определят тези, които през последните 6 и повече месеца са направили лицето зависимо, нуждаещо се от чужди грижи.

КОМПОНЕНТИ НА ДОХОДА

ДОХОД ОТ ТРУДОВА ДЕЙНОСТ

➤ Доход на наетите лица

Доход на наетите лица се дефинира като общо възнаграждение, в пари или в натура, получено от работодателя срещу извършена работа през предходната година. Дохода на наетите лица включва следните елементи:

Брутен паричен компонент на възнаграждението (PY010G).

- заплати и възнаграждения изплатени в брой за изработеното време на основната работа или друга(и) допълнителна(и) работа(и);
- възнаграждение за платен отпуск;
- възнаграждение за работа извършена в извънработно време;
- комисионни, плащане на подаръци, бакшиши, разпределяне на печалба и изплащане на парични бонуси;
- допълнителни плащания (Великденска и/ или тринадесета заплата);
- парични суми изплатени за отдалеченост на местоработата, плащания за транспорт към или от работа;
- допълнителни плащания, направени от работодателя за служители в допълнение на заплащането за болест, нетрудоспособност/ инвалидност, отпуска по майчинство или

болест, където такива плащания не могат да бъдат отделени и ясно идентифицирани като социални обезщетения;

- платен наем от работодателя.

Изключват се:

- възстановявания на средства от работодател за разходи свързани с работата (например командировка);
- плащания с цел да компенсират служителите при прекъсване или прекратяване на договора им преди да настъпи регламентираната възраст за тяхното пенсиониране при съществуващите условия на работа, или при наличието на излишък на работна ръка (те са включени в компонента "Обезщетения при съкращение/безработица");
- плащания на разходи, пряко свързани с работата, като тези за пътуване, храна и (защитни) дрехи;
- еднократна обща сума при настъпване на датата на пенсиониране (включена в компонента "Обезщетения при съкращение/безработица" .

Брутен непаричен компонент на възнаграждението (PY020G).

Отнася се до допълнителни плащания под формата на стоки и услуги предоставени безплатно или на по-ниски цени от работодателя, както следва:

- безплатна или субсидирана храна, ваучери за обяд;
- възстановяване на средства или разходите, свързани с жилището (т.е. сметки за газ, електроенергия, вода);
- покриване на разходи за наем на жилището;
- телефон, вкл. мобилен телефон;
- други продукти и услуги, които са предоставени от работодателя на служителите безплатно или на по-ниска цена.

Стойността на продукти и услуги, предоставени безплатно се остойностява според пазарната им стойност. Стойността на продуктите и услугите предоставени на по-ниска цена се остойностява като разлика между пазарната стойност и стойността, платена от служителя.

Изключват се:

- разходите по предоставянето на тези продукти и услуги от работодателя, само ако те са необходими за служителите да осъществяват тяхната работа;
- услуги по настаняването на работното място, които не могат да бъдат използвани от домакинствата, на които служителите принадлежат;
- жилище/ квартира предоставено безплатно или на по-ниска цена/ наем от работодателя;
- средства платени на служителите за покупката на инструменти, оборудване, дрехи и т.н. - нужни изключително или основно за работата, която упражняват;
- специална храна или напитки необходими и породени от специфични условия за работа;
- други продукти или услуги предоставени на служители на работното място или необходими поради естеството на работа, която те упражняват (например: медицински преглед на работното място).

Предоставен за ползване автомобил от компанията, фирмата, предприятието (PY021)

Информацията за използването на служебна кола за лични нужди се събира посредством индивидуалния въпросник. Базира се на данните за брой месеци, в които колата се използва за лични нужди, изминати километри и средна цена на горивата за съответната година на наблюдение.

➤ **Доход на самонаетите лица (PY050)**

Доходите от самостоятелна стопанска дейност включват доходите получени от дейност като:

- едноличен търговец, търговец или собственик/съдружник във фирма;
- упражняващ свободна професия;
- занаятчия;
- земеделски производител;
- тютюнопроизводител.
- доходите от продажба на собствени изобретения, произведения на науката и изкуството;
- авторските и лицензионни възнаграждения;
- възнаграждения за изпълнение на артисти.

ДОХОД ОТ СОБСТВЕНОСТ, ИНВЕСТИЦИИ, АКЦИИ, ЛИХВИ И ДРУГИ

Доход от отдаване под наем на движимо и недвижимо имущество (HY040)

- Доход от отдаване на движимо и недвижимо имущество (вкл. неселскостопанска земя) под наем

Доход от акции, лихви, бизнес инвестиции и продажба на имущество (HY090)

- Участие в управителни и контролни органи на предприятия/фирми (борд на директорите и др.);
- Доход от продажба на движимо и недвижимо имущество;
- Доход от лихви, акции, бизнес инвестиции и други

ДОХОД ОТ ПЕНСИИ, ОБЕЗЩЕТЕНИЯ И ПОМОЩИ :

Семейни помощи (HY050G)

- Обезщетение при бременност и раждане;
- Обезщетение за отглеждане на дете до 2 години;
- Еднократна помощ при раждане/осиновяване на дете;
- Еднократна помощ при бременност;
- Еднократна помощ за отглеждане на дете до 1 година от майка (осиновителка студентка);
- Еднократна парична помощ за отглеждане на близнаци до навършване на една година
- Допълнителна еднократна помощ за деца с трайни увреждания
- Месечна помощ за отглеждане на дете до една година ;
- Месечна помощ за отглеждане на дете с трайни увреждания до 2 г.;
- Месечна помощ за дете до завършване на средно образование;

- Месечна помощ за отглеждане на дете с трайни увреждания до завършване на средно образование;
- Месечна помощ за отглеждане на дете настанено в приемно семейство, близки или роднини;
- Месечна помощ за отглеждане на дете с физически и психически увреждания настанено в приемно семейство, близки или роднини;
- Еднократна помощ за отглеждане на дете настанено в приемно семейство или при близки и роднини;
- Целева помощ за ученици

Целеви социални помощи (НУ060G)

- Целева помощ за отопление;
- Целева помощ за безплатно пътуване;
- Еднократна помощ за инцидентно възникнали потребности;
- Месечна помощ за ниски доходи

Целева помощ за жилище (НУ070G)

- Месечна целева помощ за заплащане на наем на общински или държавни жилища

Пенсия от доброволно пенсионно осигуряване (РУ080G)

Обезщетения при безработица (РУ090G)

- Обезщетение за безработица на осигурени лица
- Обезщетения при съкращения/ пенсиониране

Обезщетения при навършена възраст (старост) (РУ100G)

- Пенсията за осигурителен стаж и възраст
- Социална пенсия за старост
- Пенсия от чужбина
- Друга пенсия (персонална, за особени заслуги и др.).

Обезщетения на наследници (РУ110G)

- Наследствена пенсия
- Месечна помощ за лице без право на наследствена пенсия
- Добавка от пенсия на починал съпруг/а
- Други еднократни плащания

Обезщетения при болест (РУ120G)

- Обезщетение за временна неработоспособност
- Пенсия за инвалидност, когато няма основание за отпускане на пенсия
- Еднократна помощ при смърт на осигуреното лице

Обезщетения при инвалидност (РУ130G)

- Пенсия за инвалидност
- Добавка за чужда помощ
- Месечна добавка за социална интеграция

- Други добавки

Стипендии (PY140G)

- Стипендия/Евростипендия
- Други помощи за образование

ТРАНСФЕРИ МЕЖДУ ДОМАКИНСТВОТА

- **Регулярни трансферите получени от домакинството (HY080G)**

Безвъзмездните и регулярни помощи (в пари) получавани от други лица и/или домакинства, включват:

- задължителна издръжка за дете на разведени родители, предоставяна от родителя, който не живее в домакинството;
- редовна доброволна издръжка или помощ за дете;
- редовно получавана помощ от други лица и домакинства, вкл. и от чужбина;

Изключват се подаръци по повод празници (рожден ден, имен ден, Коледа), наследство или други трансфери, имащи спестовен характер.

- **Регулярни трансферите давани от домакинството (HY130G)**

Безвъзмездните и регулярни помощи (в пари) давани на други лица и/или домакинства, включват:

- задължителна издръжка от разведен родител за деца, които живеят в друго домакинство;
- редовна доброволна издръжка или помощ за деца (лицето само е определило размера на издръжката и редовно я предоставя);
- редовно давана помощ за други лица и домакинства, вкл. и в чужбина;

Изключват се подаръци по повод празници (рожден ден, имен ден, Коледа), наследство или други трансфери, имащи спестовен характер, както и селскостопански продукти произведени от домакинството.

Доходите, получени от деца под 16 години (HY110G)

Доходите, получени от деца под 16 години се посочват за всички лица, членове на домакинството през предходната година. Включват се:

- Пенсия от починал родител;
- Месечна помощ за дете без право на наследствена пенсия
- Пенсия за инвалидност;
- Стипендия
- Други доходи (награди, работа през ваканцията и др.)

Доходите получени от друг член на домакинството не се включват.

Платени лихви по кредити (HY100G)

Платените лихви по кредити се отнасят до общия брутен размер на кредита, преди

облагането му с данъци и лихви, получен за покупка на основното жилище на домакинството през предходната година.

Изключва се:

- Други кредитни плащания, направени по същото време, например плащания по застраховка на жилището или несвързани с жилището други застрахователни плащания
- Плащания по потребителски кредити, получени за ремонт или други текущи нужди несвързани с жилището;
- Възстановяване на суми по кредита или целия кредит

ДАНЪЦИ И ОСИГУРОВКИ

Данък върху доходите и социално осигурителни вноски (НУ140G)

Данъкът върху доходите се отнася до законово регламентирани удръжки върху дохода от различни източници данъци.

Социално-осигурителните вноски се отнасят до личните вноски на наетите лица или вноските на самонаетите лица за задължително пенсионно осигуряване.

Регулярни данъци за собственост (НУ120G)

Данъкът се отнася за годишният данък сгради и такса смет.

Социално-осигурителни вноски платени от работодателя (PY030G).

Общ доход на домакинството

Прилагат се две основни концепции за общия доход.

- **Общ брутен доход на домакинството (НУ010)**
- **Общ разполагаем доход на домакинството (НУ020)**

Общият брутен доход на домакинството (НУ010) представлява сумарна величина на всички индивидуални доходи на лицата членове на домакинството от следните източници:

- Брутен паричен компонент на възнаграждението (PY010G).
- Непаричен компонент на възнаграждението (PY021G)
- Доход на самонаетите лица (PY050G)
- Социалните плащания, които включват обезщетение при безработица (PY090G), обезщетения при навършена възраст (PY100G), обезщетения на наследници (PY110G), обезщетения при заболяване (PY120G), обезщетения при инвалидност (PY130G) и стипендии (PY140G)

плюс доходите получени от домакинството като цяло:

- Доход от отдаване под наем на движимо и недвижимо имущество (НУ040G)

- Социални плащания, включващи семейни помощи (HY050G), целева помощ за жилище (HY070G), целеви социални помощи (HY060G);
- Регулярни трансферите получени от домакинството (HY080G)
- Доход от акции, лихви, бизнес инвестиции и продажба на имущество (HY090G)
- Доходите, получени от деца под 16 години (HY110G)

Общият разполагаем доход на домакинството (HY020) се пресмята като Общия брутен доход но домакинството (HY010) се намали с:

- Регулярни данъци за собственост (HY120G)
- Регулярни трансферите давани от домакинството (HY130G)
- Данък върху доходите и социално осигурителни вноски (HY140G)

КЛАСИФИКАЦИИ

В изследването на доходите и условията на живот се прилагат следните международни класификации:

- Международна стандартна класификация на образованието, 2011 (ISCED 2011);
- Национална класификация на професиите и длъжностите (НКПД - 2011);
- Класификация на икономическите дейности (КИД - 2008);
- Обща класификация на териториалните единици за статистически цели (NUTS2, NUTS3);
- Списък на държавите по кодове (SLC);
- Препоръките, направени от Организацията на обединените нации в Наръчника на Canberra Group за статистика на доходите на домакинствата, също трябва да бъдат взети под внимание.

СПИСЪК С ПРОМЕНЛИВИ

Изследването за доходите и условията на живот осигурява четири основни файла с целеви променливи основани на общи концепции и дефиниции.

Данните за страните всяка година съдържат следните компоненти:

- Регистър на домакинствата (D-файл);
- Регистър на лицата (R-файл)
 - Основни данни;
 - Грижа за децата;
- Данни за домакинството (H-файл)
 - Основни данни;
 - Жилище и жилищни условия;
 - Материални лишения;
 - Доходи на ниво домакинство;
- Индивидуални данни за лицата на 16 и повече години (P-файл)
 - Основни данни;
 - Образование;
 - Здравно състояние;
 - Икономическа активност;
 - Индивидуални доходи.

Всяка година към изследването се събират допълнителни данни, включващи информация за домакинството или за лицата по специфични теми, т.нар. допълнителни модули.

- 2024 година – 3 годишен модул Здраве и здравето на децата, непосредствени нужди на децата, както и 6 годишен подвижен модул „Достъп до услуги“;
- 2023 година – 3 годишен модул Пазара на труда и жилищен фонд, 6 годишен подвижен модул „Пренасяне между поколенията на благосъстоянието и неравностойното положение“, „Жилищни затруднения“, както и специалната тема „Енергийна ефективност на домакинствата“, Доброволен мини-модул за въздействието на КОВИД-19
- 2022 година - 3 годишен модул Здраве и 6 годишен модул Качество на живот; Доброволен мини-модул за въздействието на КОВИД-19
- 2021 година - 3 годишен модул Здраве и здравето на децата, непосредствени нужди на децата; 6 годишен модул 2021 Качество на живот; Ад-хок модул 2021 Настаняване и условия на деца в разделени семейства; Доброволен мини-модул за въздействието на КОВИД-19;
- Модул 2020 Свъръзadлъжнялост, потребление, благосъстояние и заетост
- Модул 2019 Предаване на благосъстоянието между поколенията, състав на домакинството и развитие на доходите
- Модул 2018 Материални лишения, благополучие и жилищни затруднения
- Модул 2017 Здраве и здравето на децата
- Модул 2016 Достъп до услуги
- Модул 2015 Участие в социалния и културни живот и материални лишения
- Модул 2014 Материални лишения
- Модул 2013 Благополучие
- Модул 2012 Жилищни условия
- Модул 2011 Предаване на благосъстоянието между поколенията
- Модул 2010 Съвместно използване на ресурсите в домакинството
- Модул 2009 Материални лишения
- Модул 2008 Задлъжнялост и финансови затруднения
- Модул 2007 Жилищни условия
- Модул 2006 Социален живот

ДОПЪЛНИТЕЛНИ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА МАТЕРИАЛНИ ЛИШЕНИЯ

През 2013 г. в рамките на ЕСС споразумение са включени допълнителни променливи за материални лишения, които ще се събират като цели второстепенни променливи през 2014 г. (в рамките на модул 2014 „Материални лишения“, където са включени и други променливи, отнасящи се до децата и мобилността). За да бъде избегнато прекъсване на получената информация след 2015 г. ще се включат седем променливи за материални лишения, отнасящи се до цялото население.

СПИСЪК С ПРОМЕНЛИВИ НА НИВО ДОМАКИНСТВО

Основни нужди на домакинството като цяло

- Възможност на домакинството да подмени остарялата мебелировка

Основни потребности за деца под 16 години

- Купуването на нови дрехи
- Купуването на два чифта обувки по размер в зависимост от сезона и/или за всички сезони
- Пресни плодове и зеленчуци веднъж дневно
- Едно хранене включващо месо , пиле или риба (или еквивалента им при вегетарианците)
- Книги , които са подходящи за възрастта на децата (без учебници и учебни помагала)
- Екипировка за игри навън (колело , ролери ,кънки)
- Игри на закрито (образователни игри за малки деца ,кубчета , домино ,не се сърди човече , компютърни игри и др.)
- Редовни занимания с плуване , свирене на музикален инструмент ,участие в младежки организации и др.)
- Чествания на специални случаи (рождени и именни дни и др.)
- Канене на приятели за да си играят и похапнат от време на време
- Участие в училищни екскурзии, дейности и тържества
- Подходящо място за учене или писане на домашни
- Почивка извън дома поне една седмица в годината

СПИСЪК С ПРОМЕНЛИВИ НА ИНДИВИДУАЛНО НИВО

Основни потребности и свободно време на всяко лице на 16 + години

- Купуването на нови дрехи
- Купуването на два чифта обувки в зависимост от сезона и/или за всички сезони
- Веднъж в месеца среща с приятели /роднини за пиене/хапване (вкл. в домашни условия)
- Редовно участие в спортни дейности, посещения на кино, на театър, на концерт и др.
- Харчене на малка сума пари за лични нужди всяка седмица
- Достъп до интернет в къщи, който може да се използва за лични нужди (вкл.BlackBerry/iPhone), различни безжични преносими устройства, лаптоп, настолен компютър и др.
- Редовно ползване на обществен транспорт

ИНДИКАТОРИ ЗА БЕДНОСТ И СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ

Отвореният метод за координация е инструмент за координиране на действията на всички държави от Европейската общност за осигуряване на социално приобщаване и социална закрила на техните граждани. Ключов елемент на метода е определянето на общоприети цели за Европейския съюз като цяло, разработване на национални планове за действие за постигане на общата цел и периодични доклади за мониторинг на прогреса.

За проследяване на напредъка на страните по общите цели, Комитетът по социална защита утвърди показатели за измерване на бедността и социалната изолация, наречени „индикатори за бедност и социално включване“. Списъкът с индикаторите се състои от първични и вторични индикатори и съдържа следната информация:

1. наименование на индикатора;
2. дефиниция и източник на информация.

Методологични бележки относно индикаторите за бедност и социално включване могат да бъдат намерени на интернет страницата на НСИ, в рубрика „Социално включване и условия на живот“ и в Информационна система „ИНФОСТАТ“.

Подробна информация за списъка с индикаторите за социално включване, използваните дефиниции и алгоритъм за пресмятане може да бъде намерена на адрес:

[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/EU_statistics_on_income_and_living_conditions_(EU-SILC)_methodology)

[explained/index.php/EU_statistics_on_income_and_living_conditions_\(EU-SILC\)_methodology;](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/EU_statistics_on_income_and_living_conditions_(EU-SILC)_methodology)

и в документа „Индикатори за бедност и социално включване – методологически бележки“

Еквивалентни скали

За пресмятане на индикаторите за бедност и социално включване се използва общ разполагаем нетен доход на еквивалентна единица. Поради различния състав и брой лица в домакинствата се прилагат еквивалентни скали. Използва се модифицираната ОЕСД скала, според която първият възрастен на 14 и повече години получава тегло 1-ца, вторият възрастен на 14 и повече години получава тегло 0.5 и всяко дете под 14 години получава тегло 0.3. Теглата се присъждат на всеки член на домакинството и се сумират, за да се получи еквивалентен размер на домакинството. Общият разполагаем нетен доход за всяко домакинство се разделя на неговия еквивалентен размер и се формира общ разполагаем нетен доход на еквивалентна единица.

Претегляне на данните

Базата данни за всяка страна съдържа следните тегла:

- Домакинско тегло (целева променлива DB090) за получаване на действителния брой обикновени домакинства в страната;
- Персонално тегло (целева променлива RB050) за получаване на действителния брой лица на територията на страната;
- Персонално тегло за всеки член на домакинството на 16 и повече години (целева променлива PB040) за получаване на броя на лицата на 16 и повече години на територията на страната;

Повечето индикатори използват персоналното тегло (RB050), тъй като статусът на бедност се изчислява на индивидуално ниво и целевата група се отнася към цялото население, живеещо в обикновени домакинства. За някои от индикаторите, фокусирани върху лицата на 16 и повече години (например „относителен дял на работещите бедни“ се използва персонално тегло за лицата на 16 и повече години (PB040).

При изчисляване на индикаторите теглата се коригират с претеглящ фактор за отразяване на липсващите случаи в изследването (RB050a).

Списък с основни индикатори за социално включване, които се изчисляват от Изследването за доходите и условията на живот (EU-SILC):

Първични индикатори

- Линия на бедност (по тип домакинство – за едно лице в домакинство; домакинство с двама възрастни и две деца);
- Относителен дял на бедните по пол и избрани възрастови групи (общо, 0 – 17, 18 – 64, 65+);
- Тенденции в бедността по пол и избрани възрастови групи (общо, 0 – 17, 18 – 64, 65+);
- Дълбочина на бедност по пол и избрани възрастови групи (общо, 0 - 17, 18 - 64, 65+)
- Относителен дял на материални лишения (по статус на бедност – бедни и небедни; по пол и избрани възрастови групи - общо, 0 - 17, 18 - 64, 65+)

Вторични индикатори

- Относителен дял на бедните по пол и възраст (общо, 0 - 17, 18 - 24, 25 - 54, 55 - 64, 65+);
- Относителен дял на бедните по типове домакинства (общо, домакинства без деца; едно лице в домакинство под 65 години; едно лице в домакинство на 65 и повече години; едно лице в домакинство – жена; едно лице в домакинство – мъж; двама възрастни, поне единият на 65 и повече години; двама възрастни под 65 години; други домакинства без деца; домакинства с деца; един родител с едно или повече деца; двама възрастни с едно дете; двама възрастни с две деца; двама възрастни с три или повече деца; трима или повече възрастни с деца);
- Относителен дял на бедните по интензивност на заетост, по пол и избрани възрастови групи (пълна и непълна заетост; общо, 0 - 17, 18 - 64, 65+)
- Относителен дял на бедните по икономическа активност и пол (работещ, неработещ, безработен, пенсионер, друг неактивен);
- Относителен дял на бедните по форма на собственост, по пол и възрастови групи (собственик, без наем, под наем, пол и възраст – общо, 0 - 17, 18 - 64, 65+)
- Дисперсия около линията на бедност по пол и възрастови групи (линия на бедност 40%, 50% и 70% от медианния доход; пол и възраст: общо, 0 - 17, 18 - 64, 65+)
- Интензивност на материални лишения (среден брой лишения) по статус на бедност – бедни, небедни, по пол и възраст: общо, 0 - 17, 18 - 64, 65+)

Допълнителни индикатори

- Неравенство в разпределението на дохода - S80/S20 (отношение между доходите на най-бедните и най-богатите 20% от домакинствата);
- Неравенство в разпределението на дохода – коефициент на Джини;
- Относителен дял на бедните преди социалните трансфери, по пол и възрастови групи (със и без пенсии, по пол и възраст: общо, 0 - 17, 18 - 64, 65+)
- Относителен дял на работещите бедни (работещи на пълно и непълно работно време).

Информацията, получавана от Изследването на доходите и условията на живот, се използва за:

1. Международни сравнения на показателите за бедност и социално включване;
2. Разработване на национални политики за подобряване на условията на живот и намаляване на риска от бедност;
3. Разработване на национален доклад за напредъка на България по стратегиите за социална закрила и социално включване.

4. Разработване на индикатори за проследяване на изпълнението на целите от стратегия „Европа 2030“.

Разпространение на данните

Датата за разпространение на индикаторите е средата на декември една година след провеждане на изследването.

Подробна информация, свързана с изследването на европейско ниво, може да бъде намерена на адрес:

<http://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/overview>

Правна рамка

Основен регламент

- **РЕГЛАМЕНТ (ЕС) 2019/1700** НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 10 октомври 2019 година за създаване на обща рамка за европейската статистика за лицата и домакинствата, основана на индивидуални данни, събрани чрез извадки, за изменение на регламенти (ЕО) № 808/2004, (ЕО) № 452/2008 и (ЕО) № 1338/2008 на Европейския парламент и на Съвета, и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1177/2003 на Европейския парламент и на Съвета и на Регламент (ЕО) № 577/98 на Съвета.

Регламенти за изпълнение

- **РЕГЛАМЕНТ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ (ЕС) 2019/2180** НА КОМИСИЯТА от 16 декември 2019 година за определяне на подробните правила и съдържание за докладите за качеството съгласно Регламент (ЕС) 2019/1700 на Европейския парламент и на Съвета.
- **РЕГЛАМЕНТ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ (ЕС) 2019/2181** НА КОМИСИЯТА от 16 декември 2019 година за определяне на технически характеристики по отношение на елементи, които са общи за няколко масива от данни съгласно Регламент (ЕС) 2019/1700 на Европейския парламент и на Съвета.
- **РЕГЛАМЕНТ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ (ЕС) 2019/2242** НА КОМИСИЯТА от 16 декември 2019 година за определяне на техническите елементи на масивите от данни, установяване на техническите формати и определяне на подробните изисквания и съдържанието на докладите за качеството във връзка с организацията на извадково изследване в област „Доходи и условия на живот“ съгласно Регламент (ЕС) 2019/1700 на Европейския парламент и на Съвета
- **ДЕЛЕГИРАН РЕГЛАМЕНТ (ЕС) 2020/256** НА КОМИСИЯТА от 16 декември 2019 година за допълване на Регламент (ЕС) 2019/1700 на Европейския парламент и на Съвета чрез установяване на многогодишно непрекъснато планиране.
- **ДЕЛЕГИРАН РЕГЛАМЕНТ (ЕС) 2020/258** НА КОМИСИЯТА от 16 декември 2019 година за допълване на Регламент (ЕС) 2019/1700 на Европейския парламент и на Съвета чрез определяне на броя и наименованията на променливите за областта на доходите и условията на живот.

Регламенти за модулите

2008 - Регламент (ЕС) №.215/2007 на Комисията от 28 февруари 2007 г. за прилагане на Регламент (ЕО) №.1177/2003...(EU-SILC) относно списък от цели и второстепенни

променливи отнасящи се до **„натрупани задължения и финансово изключване“**, публикуван в Официален вестник на Европейския съюз L 62, 1/3/2007 P. 0008-0015.

2009 – Регламент (ЕС) № 362/2008 на Комисията от 14 април 2008 г. за прилагане на Регламент (ЕО) № 1177/2003...(EU-SILC) по отношение на списъка с целеви второстепенни променливи за **„материалните лишения“**, публикуван в Официален вестник на Европейския съюз L 112/1 от 14.4.2008 година.

2010 - Регламент (ЕС) № 646/2009 на Комисията от 23 юли 2009 г. за прилагане на Регламент (ЕО) № 1177/2003 (EU-SILC) по отношение на списъка за 2010 г. с целеви второстепенни променливи за **„съвместното използване на ресурси в домакинствата“**, публикуван в Официален вестник на Европейския съюз L 192/3 от 24.07.2009 година.

2011 - Регламент (ЕС) № 481/2010 на Комисията от 01 юни 2010 г. за прилагане на Регламент (ЕО) № 1177/2003 (EU-SILC) по отношение на списъка за 2011 г. с целеви второстепенни променливи за **„предаване на благосъстоянието между поколенията“**, публикуван в Официален вестник на Европейския съюз L 135/38 от 02.06.2010 година

2012 - Регламент (ЕС) № 1157/2010 на Комисията от 09 декември 2010 г. за прилагане на регламент (ЕО) № 1177/2003.. (EU-SILC) по отношение на списъка за 2012 г. на целевите второстепенни променливи за **„жилищните условия“**, публикуван в Официален вестник на Европейския съюз L326/3 от 10.12.2010 година.

2013 - Регламент (ЕС) № 62/2012 на Комисията от 24 януари 2012 г. за прилагане на регламент (ЕО) № 1177/2003.....(EU-SILC) по отношение на списъка за 2013 г. на целевите второстепенни променливи за **„благополучието“**, публикуван в Официален вестник на Европейския съюз L 22/9 от 25.01.2012 година.

2014 - Регламент (ЕС) № 112/2013 на Комисията от 7 февруари 2013 г. за прилагане на Регламент (ЕО) № 1177/2003.....(EU-SILC) по отношение на списъка за 2014 г. на целевите второстепенни променливи за **материалните лишения**, публикуван в Официален вестник на Европейския съюз L 37/2 от 08.02.2013 година.

2015 - Регламент (ЕС) № 67/2014 на Комисията от 27 януари 2014 г. за прилагане на Регламент (ЕО) № 1177/2003.....(EU-SILC) по отношение на списъка за 2015 г. на целевите второстепенни променливи за **участието в социалния и културния живот и за материалните лишения**, публикуван в Официален вестник на Европейския съюз L23/1 от 28.01.2014 година.

2016 – Регламент (ЕС) 2015/245 на Комисията от 16 февруари 2015 година за прилагане на Регламент (ЕО) № 1177/2003.....(EU-SILC) по отношение на списъка за 2016 г. на целевите второстепенни променливи относно **достъпа до услуги**, публикуван в Официален вестник на Европейския съюз L41/11 от 17.02.2015 година.

2017 – Регламент (ЕС) 2016/114 на Комисията от 28 януари 2016 година за прилагане на Регламент (ЕО) № 1177/2003.....(EU-SILC) по отношение на списъка за 2017 г. на целевите второстепенни променливи относно **здравето и здравето на децата**, публикуван в Официален вестник на Европейския съюз L23/40 от 29.01.2016 година.

2018 – Регламент (ЕС) 2017/310 на Комисията от 22 февруари 2017 година за прилагане на Регламент (ЕО) № 1177/2003.....(EU-SILC) по отношение на списъка за 2018 г. на целевите второстепенни променливи **свързани с материалните лишения, благополучието и жилищните затруднения**, публикуван в Официален вестник на Европейския съюз L45/1 от 23.02.2017 година.

2019 – Регламент (ЕС) 2018/174 на Комисията от 02 февруари 2018 година за прилагане на Регламент (ЕО) № 1177/2003.....(EU-SILC) по отношение списъка с целеви второстепенни променливи за **пренасяне между поколенията на неравностойно положение, за състав на**

домакинството и за развитие на доходите, публикуван в Официален вестник на Европейския съюз L32/35 от 06.02.2018 година.

2020 - Регламент (ЕС) 2019/414 на Комисията от 14 март 2019 година за прилагане на Регламент (ЕО) № 1177/2003 (EU-SILC) по отношение на списъка за 2020 г. на целевите второстепенни променливи за свръхзадлъжнялостта, потреблението и благосъстоянието, както и за труда, публикуван в Официален вестник на Европейския съюз L 73/105 от 15.03.2019 г.

2021 – 6-годишен модул за условия на живот и условия за децата в рамките на разделени или смесени семейства и 3-годишен модул за здраве и здравето на децата: **Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2242** на Комисията от 16 декември 2019 г. и **Делегиран регламент (ЕС) 2020/258** на Комисията от 16 декември 2019 г.

2022 – Регламент за изпълнение (ЕС) 2020/1721 на Комисията от 17 ноември 2020 година за определяне на техническите елементи на масивите от данни за здравето и качеството на живот на извадковото изследване в област „Доходи и условия на живот“ съгласно Регламент (ЕС) 2019/1700 на Европейският парламент и на Съвета.

2023 - Регламент за изпълнение (ЕС) 2021/2052 на Комисията от 24 ноември 2021 година за определяне на техническите елементи на масивите от данни за „Пазар на труда и жилищен фонд“, „Пренасяне между поколенията на благосъстоянието и неравностойното положение“, „Жилищни затруднения“, както и специалната тема за 2023 г. „Енергийна ефективност на домакинствата“ съгласно Регламент (ЕС) 2019/1700 на Европейският парламент и на Съвета

2024 – Регламент за изпълнение (ЕС) 2022/2498 на Комисията от 9 декември 2022 година за определяне на техническите елементи на масивите от данни на извадковото изследване в област „Доходи и условия на живот“ относно достъпа до услуги съгласно Регламент (ЕС) 2019/1700 на Европейския парламент и на Съвета